

ks. prof. dr hab. Jacek Hadryś  
Kierownik Zakładu Teologii Systematycznej  
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

## **Recenzja rozprawy doktorskiej**

### ***DUCHOWOŚĆ ŻYCIA KONSEKROWANEGO W UJĘCIU MATKI LUDWIKI GĄSIOROWSKIEJ (1864-1949) ORAZ DOKUMENTÓW ZGROMADZENIA CÓREK MARYI NIEPOKALANEJ***

napisanej na seminarium z teologii duchowości  
na Wydziale Teologicznym UKSW w Warszawie  
Warszawa 2026, s. 392.

Doktorantka: **mgr. lic. Bożena Brandenburg CMN**

Promotor: **ks. prof. dr hab. Marek Tatar**

## **1. Temat rozprawy**

Podjęty przez Doktorantkę problem badawczy sformułowany jako:  
*Duchowość życia konsekrowanego w ujęciu Matki Ludwiki Gąsiorowskiej (1864-1949) oraz dokumentów Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej* jest istotny zarówno dla osób konsekrowanych, jak i osób świeckich. Życie zakonne pozostaje przedmiotem licznych badań i

opracowań naukowych, zwłaszcza w kontekście odnowy zapoczątkowanej przez Sobór Watykański II. Dokument soborowy *Perfectae caritatis* podkreślił istotną rolę życia konsekrowanego w Kościele, zachęcając wspólnoty zakonne do powrotu do pierwotnego ducha założycieli oraz dostosowania form życia do współczesnych warunków. W te zalecenia Kościoła wpisuje się recenzowana rozprawa doktorska. W dobie zauważalnego spadku liczby powołań zakonnych refleksja nad duchowością zakonną osoby, która w trudnych czasach zaboru rosyjskiego podjęła świadomą decyzję o konsekracji, pozwala dostrzec wyjątkową wartość życia konsekrowanego. Jego istotę stanowi całkowite oddanie umiłowanemu nade wszystko Bogu, który jest Miłością. Rzecz jasna, dla wszystkich ochrzczonych decyzja o konsekracji Ludwiki Gąsiorowskiej stanowi poważny przyczynek do pogłębionej refleksji nad własnym życiem duchowym.

Z uznaniem przyznaję, iż temat rozprawy jest ambitny, konkretny i prawidłowo sformułowany.

## **2. Problematyka i cel pracy**

Przedmiotem dysertacji, jak we wstępie zaznaczyła jej Autorka, jest duchowość życia konsekrowanego w ujęciu Matki Ludwiki Gąsiorowskiej, a celem jest ukazanie jej sylwetki duchowej w kontekście duchowości zakonnej, opartej na konsekracji. Praca przedstawia nie tylko specyfikę jej duchowości, ale również wyjątkowość jej osoby na tle epoki, w której żyła, a także aktualność jej przesłania. Jako jedna z pierwszych sióstr tworzącego się Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej, a następnie – po jego podziale – Matka jego nowej struktury i duchowości, odegrała istotną rolę w kształtowaniu charyzmatu i tożsamości tej wspólnoty. Główny problem badawczy sformułowany w

tytule rozprawy doktorskiej dotyczy sposobu, w jaki Matka Ludwika Gąsiorowska rozpoznaje i definiuje duchowość zakonną, według której formuje siostry w Zgromadzeniu Córek Maryi Niepokalanej oraz na ile propozycja ta pozostaje aktualna i odkrywczą w dzisiejszych czasach. Przy tak ujętym problemie Autorka dysertacji postawiła sobie kilka szczegółowych pytań: w jaki sposób kształtowała się duchowość Matki? Jakie elementy są w niej kluczowe? Jak przebiegała dynamika formacji w Zgromadzeniu Córek Maryi Niepokalanej? Jakie środki duchowe proponuje Matka, aby pielęgnować łaskę powołania zakonnego? Jakie nowe elementy na tle duchowości honorackiej uwypukla duchowość niepokalańska?

Z uznaniem należy zauważyć, że problematyka i cel pracy zostały przez Autorkę określone poprawnie i precyzyjnie.

### **3. Baza źródłowa oraz metoda pracy**

Duchowość życia konsekrowanego w ujęciu Matki Ludwiki Gąsiorowskiej Autorka dysertacji przedstawiła na podstawie jej pism, zwłaszcza *Autobiografii*, *Konferencji*, *Przemówień*, *Kroniki* oraz dokumentów normatywnych Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej, czyli *Ustaw* z 1894 roku i *Konstytucji* z 1905 roku, jak również *Dyrektorium* i *Ceremoniałów*. Źródła, na których oparła się Autorka dysertacji, Matka Ludwika Gąsiorowska pisała po roku 1905, a zakończyła je przed rozpoczęciem II wojny światowej. Podstawowym punktem odniesienia w niniejszej pracy jest Pismo Święte, do którego często odnosiła się Matka Gąsiorowska. Kolejną grupę źródeł stanowi nauczanie Kościoła i papieży, które ukazuje, że refleksje Matki Gąsiorowskiej na temat życia duchowego i zakonnego mają uniwersalny charakter, a w wielu miejscach wyprzedzają ówczesne nauczanie Kościoła.

Współzałożycielka Niepokalanek czerpie w swoim nauczaniu również z dziedzictwa honorackiej szkoły duchowości, która rozwinęła się w XIX wieku na ziemiach polskich. Są to w głównej mierze dzieła ojca Honorata Koźmińskiego. Warto podkreślić, że znaczna część materiałów źródłowych, na których opiera się niniejsza dysertacja, zachowana jest w formie maszynopisów. Stanowiło to pewne utrudnienie w analizie, ale równocześnie sprawiło, że praca wyróżnia się pod względem treści – gdyż tematyka ta jest wciąż mało opracowana w literaturze naukowej. Uzupełnieniem badań jest literatura przedmiotu i pomocnicza, poszerzająca zagadnienia z zakresu duchowości, w szczególności duchowości zakonnej. Wartościowe jest częste odwoływanie się Doktorantki do dokumentów Kościoła.

W pracy Autorka zastosowała metodę historyczno-analityczną, umożliwiającą osadzenie treści w kontekście historycznym i pogłębioną analizę duchowości Matki Ludwiki, a także metodę krytycznej analizy źródeł.

Zarówno baza źródłowa, jak i metoda zastosowana w dysertacji są adekwatne zarówno dla opracowania zagadnienia, jak i osiągnięcia celu pracy. Z uznaniem należy podkreślić obfitość zarówno materiałów źródłowych, jak i pozostałej literatury, z której Autorka dysertacji umiejętnie skorzystała.

#### **4. Struktura i wartość merytoryczna rozprawy**

Dysertacja została podzielona na pięć rozdziałów. Każdy z nich zawiera kluczowe treści, które łącznie ukazują bogactwo duchowej sylwetki Matki Ludwiki Gąsiorowskiej. Rozdział pierwszy przedstawia kontekst historyczno-społeczny epoki, w której przyszło żyć współzałożycielce Zgromadzenia Niepokalanek. Zawiera on m.in. omówienie

uwarunkowań politycznych i społecznych, które miały bezpośredni wpływ na rozwój jej duchowości oraz kształtowanie się jej życiowej postawy. Ukazuje sposób formowania się duchowości Matki w konkretnych realiach. Przedstawia proces rozeznania powołania. W rozdziale zawarto również opis drogi rozwoju duchowego, o której sama Matka Ludwika wspomina w *Autobiografii*, wyznaczając tym samym ramy czasowe tego procesu – od momentu rozeznawania powołania, aż po objęcie odpowiedzialności za wspólnotę w jej pierwszych latach istnienia.

W związku z koniecznością określenia specyfiki duchowości zakonnej Matki Ludwika niezbędne było uprzednie przedstawienie istoty tej duchowości opartej na teologicznych fundamentach. Rozdział drugi podejmuje tę problematykę, podkreślając chrystocentryczny wymiar życia zakonnego oraz wskazując, że konsekracja zakonna wyrasta z konsekracji chrzcielnej. Omówiono trzy zasadnicze stany życia w Kościele, warunkujące duchowość kapłańską, duchowość świeckich i duchowość osób konsekrowanych. W dalszej części rozdziału poddano analizie aspekt maryjny, silnie obecny w duchowości Zgromadzenia Niepokalanek. Omówiono również charakterystyczne cechy stylu życia sióstr Niepokalanek.

Rozdział trzeci poświęcony jest przedstawieniu istoty i dynamiki rozwoju życia duchowego, ze szczególnym uwzględnieniem konsekracji zakonnej oraz wynikających z niej konsekwencji. W pierwszej kolejności zaakcentowano znaczenie wierności regule zakonnej, która wymaga nieustannej troski o osobistą świętość, a także pracy nad rozwojem cnót zakonnych, takich jak pokora, posłuszeństwo, ubóstwo, czystość i gorliwość apostołska. Ujęcie dynamiki rozwoju życia duchowego w tym rozdziale ukazuje, że życie konsekrowane staje się

niczym ewangeliczny zaczyn, przemieniający świat od wewnątrz, a owocność apostolska zależy od dojrzałości duchowej osób konsekrowanych.

Rozdział czwarty przedstawia specyfikę formacji zakonnej obejmującą wszystkie jej etapy – od formacji początkowej prowadzącej do złożenia ślubów zakonnych, po formację permanentną, która trwa przez całe życie i prowadzi do coraz głębszego zjednoczenia z Bogiem, aż po wieczność. Uwzględniono także specyfikę formacji w Zgromadzeniu Córek Maryi Niepokalanej, zwłaszcza aspekt całkowitego oddania się Maryi, który stanowi charakterystyczny rys duchowości i formacji tej rodziny zakonnej.

Ostatni, piąty rozdział poświęcono środkom prowadzącym do rozwoju życia zakonnego, które zostały uwzględnione w przepisach normatywnych Zgromadzenia i stanowią integralną część jego duchowości. Uwzględniono w nich zarówno wspólnotowy, jak i indywidualny wymiar życia zakonnego. Narzędzia te różnią się w zależności od charakteru i celu danego instytutu zakonnego, dlatego konieczne było ich przeanalizowanie w odniesieniu do ich wartości i znaczenia w życiu całego Kościoła – nie tylko w kontekście Zgromadzenia Niepokalanek. Zwrócono uwagę na aspekty ogólnochrześcijańskie, sakramentalne oraz na znaczenie naśladowania świętych i wagę apostołatu, który jest naturalnym owocem autentycznego życia duchowego.

Struktura pracy jest logiczna i kompletna, a Autorka w pełni wywiązała się z postawionego sobie zadania. Prezentowane zagadnienia przedstawia w sposób konkretny, wykazując się dużą wiedzą oraz umiejętnością ich ujmowania i prezentowania. Jest w tym bardzo solidna. Całościowe podsumowanie zamieszczone w zakończeniu roz-

prawy oraz krótkie podsumowania na końcu poszczególnych rozdziałów pozwalają stwierdzić, iż Doktorantka potrafi dokonywać merytorycznie prawidłowej oceny przeprowadzonych badań, stawiać odpowiednie tezy oraz wyciągać trafne wnioski. Plusem jest również przedstawienie w zakończeniu rozprawy dalszych perspektyw badawczych. W przypadku publikacji rozprawy, co gorąco rekomenduję, warto pogłębić wnioski i tezy podane w zakończeniu oraz przedstawić w sposób bardziej kompleksowy. Ponadto przy publikacji dysertacji zalecam zmienić nazwy podpunktów omawiających naśladowanie Chrystusa, tak aby jednoznacznie odpowiadały zagadnieniom stanowiącym ich treść – szczególnie w przypadku części dotyczącej duchowości konsekrowanej, która jest wysoce zbieżna z tematem rozprawy. Ostatnia moja sugestia dotycząca ewentualnych poprawek przed publikacją doktoratu dotyczy fragmentów pierwszego rozdziału, w którym Autorka niezwykle szeroko opisuje warunki zewnętrzne kształtowania się duchowości zakonnej Matki Gąsiorowskiej – wydaje się, że część informacji jest zbyteczna co do realizacji celu rozprawy, aczkolwiek byłaby w pełni uzasadniona w przypadku pracy o charakterze historycznym.

Na uznanie zasługuje też komunikatywny język rozprawy i bardzo dobra znajomość techniki pisania pracy naukowej. Doktorantka z dużą starannością przygotowała tekst rozprawy, chociaż nie ustrzegła małych potknięć w bibliografii: podając poszczególne pozycje w porządku alfabetycznym lepiej jest np. przy braku autora zacząć od tytułu publikacji, niż pisać w miejscu nazwiska autora „Brak autora” – o powyższym należy pamiętać przy ewentualnym wydaniu rozprawy drukiem, do czego jeszcze raz bardzo zachęcam.

Bez wątpienia praca badawcza siostry Bożeny Brandenburg wnosi konkretny wkład w teologię duchowości, a szczególnie w refleksję nad duchowością życia konsekrowanego przeżywanego w zakonie.

## **5. Pytania do Autorki rozprawy**

Byłbym wdzięczny za udzielenie odpowiedzi na następujące pytania dotyczące zagadnień poruszanych w rozprawie:

1. Czy obok zewnętrznych uwarunkowań życia Ludwiki Gąsiorowskiej, które wpłynęły na kształtowanie się jej duchowości zakonnej i zostały w rozprawie szczegółowo zaprezentowane, były także jakieś wewnętrzne, osobiste czynniki, które miały znaczący wpływ na jej duchowość?
2. Czy - a jeśli tak, to w czym - wizja duchowości życia konsekrowanego Matki Ludwiki zachowuje swoją aktualność do dnia dzisiejszego?

## **Konkluzja**

Jak każda praca badawcza, recenzowana rozprawa doktorska posiada swoje mocniejsze, a także słabsze strony, o czym napisałem w swojej recenzji. Pragnę jednak podkreślić, iż rozprawę doktorską siostry Bożeny Brandenburg oceniam bardzo wysoko. Doktorantka wykazała się znajomością podjętego zagadnienia oraz umiejętnością

samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a także ogromną pracowitością.

Moim zdaniem rozprawa doktorska mgr lic. Bożeny Brandenburg CMN w pełni odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim w oparciu o Ustawę z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U z 2017 r., poz. 1789) oraz Rozporządzenie z 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora. Wobec powyższego wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o dopuszczenie mgr lic. Bożeny Brandenburg CMN do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Poznań, dnia 17 marca 2026 r.

